

**ZARZĄDZENIE NR 601/11
PREZYDENTA WROCŁAWIA**

z dnia 2 marca 2011 r.

**w sprawie zasad gospodarowania miejscami grzebalnymi na terenie
cmentarzy komunalnych we Wrocławiu**

Na podstawie art. 30 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591, z późn. zm.) oraz art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (Dz.U. z 2000 r. Nr 23, poz. 295, z późn. zm.) zarządza się, co następuje:

§ 1

W związku z ograniczoną ilością miejsc grzebalnych na cmentarzach komunalnych:

- 1) zakazuję sprzedaży miejsc rezerwowych;
- 2) nowo wybudowane groby murowane (pochówki tradycyjne), murowane urnowe oraz kolumbaria mogą być wykorzystane wyłącznie do bieżących pochówków, z zastrzeżeniem postanowień pkt 3;
- 3) dopuszcza się możliwość wykorzystania nowych miejsc grzebalnych z przeznaczeniem do wykonania pochówków po ekshumacji, jedynie w sytuacji pozostawienia do dyspozycji Zarządu Cmentarzy Komunalnych, zajmowanego dotychczas miejsca grzebalnego, jeśli to miejsce nie znajduje się w strefie ochronnej drzewa;
- 4) miejsca pozyskane z likwidacji grobów nie opłaconych oraz po wykonanych ekshumacjach przeznacza się do bieżących pochówków z zastrzeżeniem postanowień pkt 5;
- 5) miejsca grzebalne określone w pkt 4 w przypadku Cmentarza Komunalnego Oddział Grabiszyn przydzielane będą na:
 - a) realizację zobowiązań wynikających z postanowień § 4 ust. 2,
 - b) pochowanie zmarłych na podstawie pisemnej zgody Prezydenta Wrocławia;
- 6) postanowienia pkt 5 nie dotyczą pochówków dzieci do lat 6.

§ 2

1. Pochówki na polu nr 79 na terenie cmentarza Komunalnego Oddział Osobowice mogą się odbywać jedynie na podstawie pisemnej zgody Prezydenta Wrocławia.
2. Pochówki na terenie Cmentarza Komunalnego Oddział Leśnica mogą się odbywać na zasadach dochowania urn do grobów ziemnych lub do murowanych grobów urnowych.

§ 3

Dochowanie do istniejących grobów oraz pochowanie w miejscach rezerwowych może się odbywać po uzyskaniu pisemnej zgody dysponenta tego miejsca lub w wyniku orzeczenia sądu.

§ 4

1. W przypadku pochówku tradycyjnego (pochowanie w nowym miejscu lub dochowanie do istniejącego grobu) obowiązują „Wytyczne do zasad wykonywania grobów w aspekcie ochrony istniejącej zieleni wysokiej” będące załącznikiem do zarządzenia.
2. W razie braku możliwości wykonania pochówku w opłaconym w latach poprzednich miejscu rezerwowym, wynikającym z konieczności zachowania niezbędnej strefy ochronnej istniejącego drzewostanu, Zarząd Cmentarzy Komunalnych zobowiązany jest do zaproponowania innego miejsca grzebalnego na danym cmentarzu komunalnym.

§ 5

1. Na sześć miesięcy przed upływem terminu ochrony grobu lub miejsca rezerwowego, nie później niż w dniu upływu tego terminu, dysponent grobu lub miejsca rezerwowego winien wnieść zastrzeżenie ponownego wykorzystania grobu i opłatę przedłużającą.
2. W przypadku nie złożenia zastrzeżenia i nie opłacenia nowego okresu ochrony grobu:
 - 1) grób może ulec likwidacji, nagrobek rozebrany, a jego elementy wywiezione po za teren cmentarza komunalnego;
 - 2) w zakresie miejsca rezerwowego, dysponent traci do niego prawo.

§ 6

Wykonanie zarządzenia powierzam dyrektorowi Zarządu Cmentarzy Komunalnych we Wrocławiu.

§ 7

Tracą moc zarządzenie Nr 2015/03 Prezydenta Wrocławia z dnia 22 grudnia 2003 r. w sprawie wprowadzenia zakazu sprzedaży miejsc rezerwowych oraz zasad gospodarowania miejscami grzebalnymi oraz zarządzenie Nr 5017/08 z dnia 18 grudnia 2008 r. w sprawie zasad gospodarowania miejscami do pochówków urnowych oraz grobami oraz grobami murowanymi na terenie cmentarzy komunalnych we Wrocławiu.

§ 8

Zarządzenie podlega ogłoszeniu w Biuletynie Rady Miejskiej Wrocławia, BIP Urzędu, na tablicy ogłoszeń w Zarządzie Cmentarzy Komunalnych oraz na stronie internetowej ZCK.

§ 9

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania, z mocą obowiązującą od dnia 15 marca 2011 r.

P R E Z Y D E N T
WROCŁAWIA
Rafał Dutkiewicz

**WYTYCZNE
DO ZASAD WYKONYWANIA GROBÓW
W ASPEKCIE OCHRONY
ISTNIEJĄCEJ ZIELENI WYSOKIEJ**

**SZCZEGÓŁOWE ZASADY DOTYCZĄCE STREF OCHRONNYCH WOKÓŁ
DRZEW**

1. STREFA NIENARUSZALNA

Strefa nienaruszalna wokół drzewa w największym stopniu uzależniona jest od obwodu (pierśnicy)¹ pnia drzewa oraz od gatunku (specyficznej budowy systemu korzeniowego dla każdego z nich, patrz pkt 3.2). Strefa nienaruszalna wokół drzewa zwiększa się wraz ze wzrostem obwodu jego pnia, gdyż wraz z wiekiem rośnie jego podatność na uszkodzenia systemu korzeniowego. W strefie tej zlokalizowane są główne korzenie podporowe i niedopuszczalne jest prowadzenie w jej obrębie jakichkolwiek prac ziemnych.

Wielkość strefy nienaruszalnej wyznacza się w zależności od pierśnicy (obwodu) pnia drzewa, co przedstawia poniższa tabela:

Tab. 1. Wielkość strefy nienaruszalnej wokół drzew.

Pierśnica (średnica) pnia:	do 15 cm	16 ÷ 50 cm	51 ÷ 100 cm	powyżej 100 cm
Obwód pnia:	do 48 cm	49 ÷ 160 cm	161 ÷ 320 cm	powyżej 320 cm
Promień strefy nienaruszalnej:	1,0 m od pnia	2,0 m od pnia	3,0 m od pnia	5,0 m od pnia

¹ Pierśnica to średnica pnia drzewa mierzona na wysokości 130 cm od podstawy pnia. Pierśnica jest standardową miarą grubości drzewa w naukach leśnych, dendrologii i dendrologii stosowanej. Miarą często stosowaną (np. w przepisach prawnych i dendrologii) jest także obwód pnia drzewa, mierzony na tej samej wysokości. Pierśnica związana jest z obwodem poprzez wzór: $O = P \times \pi$, gdzie: P - pierśnica, O - obwód pnia drzewa. Z uwagi na występowanie na korze drobnych nierówności i sęków oraz mniej lub bardziej eliptycznego przekroju poprzecznego pnia, w praktyce jego obwód jest nieco większy niż wynika to z podanego wzoru, który jest pochodną wzoru na obwód koła.

Strefa nienaruszalna w szczególnych przypadkach i dla konkretnych gatunków drzew, ich wielkości, form i odmian ulega zwiększeniu:

a) **dla drzew o pokroju strzelistym** (kolumnowym - za drzewa o takim pokroju można uznać drzewa, u których stosunek średnicy rzutu korony do wysokości wynosi więcej niż 1:6), na przykład takich jak: topola włoska (*Populus nigra* 'Italica'), dąb szypułkowy odm. piramidalna (*Quercus robur* 'Fastigiata'), miłorząb chiński (*Ginkgo biloba*), żywotnik zachodni (*Thuja occidentalis*) i świerk serbski (*Picea omorika*) **należy promień strefy nienaruszalnej wyznaczonej na podstawie obwodu pnia zwiększyć o 1 metr,**

b) **dla drzew o płytkim i rozłożystym systemie korzeniowym**, na przykład takich jak: świerki (*Picea*), sosny (*Pinus*), modrzewie (*Larix*), daglezie (*Pseudotsuga*), brzozy (*Betula*), topola osika (*Populus tremula*), jarząb pospolity (*Sorbus aucuparia*), leszczyna turecka (*Corylus colurna*), jesiony (*Fraxinus*), klon polny (*Acer campestre*), kasztanowce (*Aesculus*), żywotnik zachodni (*Thuja occidentalis*) **należy promień strefy nienaruszalnej wyznaczonej na podstawie obwodu pnia zwiększyć o 1 metr,**

c) **dla drzew o systemie korzeniowym wrażliwym na uszkodzenia**, na przykład takich jak: cisy (*Taxus*) w formie drzewiastej **strefa nienaruszalna obejmuje zasięg 2/3 promienia rzutu korony.**

d) **dla drzew o systemie korzeniowym bardzo wrażliwym na uszkodzenia**, na przykład takich jak: magnolie (*Magnolia*) i tulipanowce (*Liriodendron*) **strefa nienaruszalna obejmuje pełny zasięg rzutu korony plus 0,5 m na zewnątrz.**

W zasadzie nie należy dopuszczać odstępstw od braku ingerencji w system korzeniowy drzewa w obrębie strefy nienaruszalnej. Naruszenie tej strefy możliwe jest jedynie w szczególnie uzasadnionych przypadkach i to jedynie przy dochowaniu urny. W takich przypadkach należy jednak stosować się do poniższych zasad:

- powierzchnia wykopu nie może przekraczać wymiarów 50 cm × 50 cm, a jego głębokość 70 cm,
- wykop pod pochówek wykonywać przy pomocy narzędzi ręcznych (szpadli, kilofów itp.) bez użycia sprzętu mechanicznego, stale kontrolując, czy nie ulegają uszkodzeniu korzenie główne, decydujące o statyce drzewa,
- zaleca się, by prace te nadzorował przedstawiciel zarządcy cmentarza,
- w przypadku stwierdzenia w wykopie obecności korzeni głównych, decydujących o statyce drzewa i wystąpienia ryzyka ich uszkodzenia bezwzględnie odstąpić od dalszych prac, rozpoczęty wykop zasypać, a pochówek zlokalizować poza strefą nienaruszalną.

W strefie nienaruszalnej nie dopuszcza się możliwości wykonania pochówków tradycyjnych, to jest trumny.

2. Strefa warunkowo naruszalna

Strefa warunkowo naruszalna wokół drzewa to strefa, w której dopuszcza się prowadzenie prac ziemnych na szczególnych warunkach - patrz niżej. Zasięg tej strefy oblicza się osobno dla każdego drzewa na podstawie wzoru podanego przez Załęską-Złomanoff i in. (1978):

$$R = \frac{r + \frac{h}{2}}{2} \cdot C$$

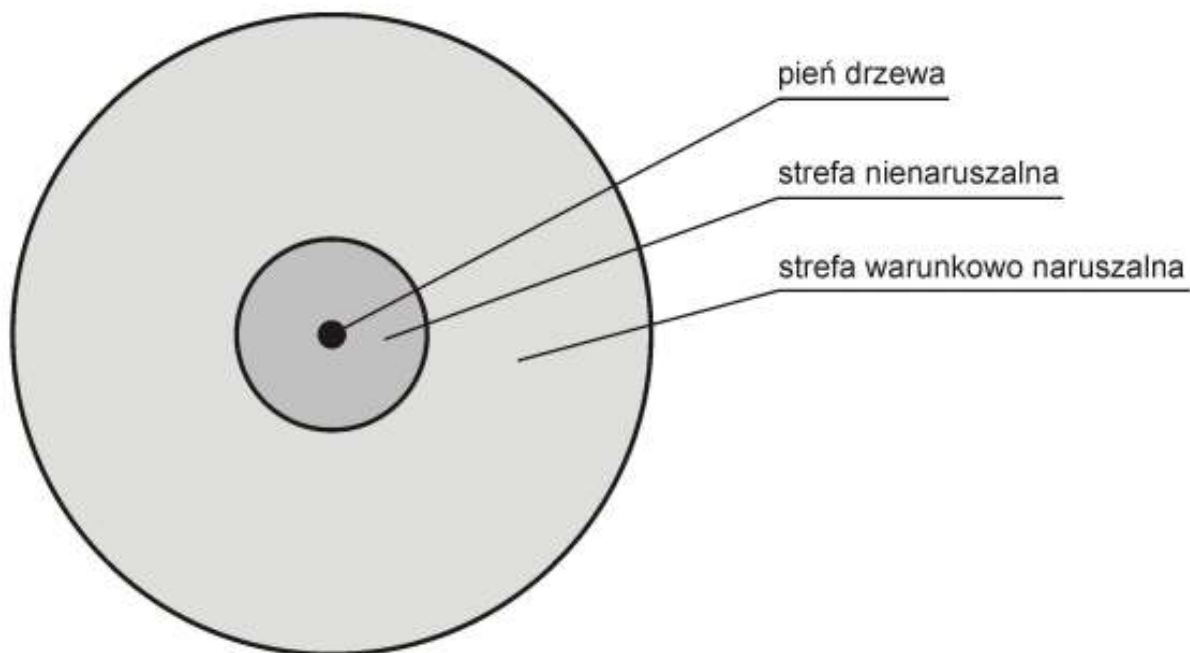
gdzie:
R - promień strefy warunkowo naruszalnej
r - promień rzutu korony drzewa
h - wysokość drzewa
C - wskaźnik korygujący (patrz tabela 2)

Tab. 2. Wskaźnik korygujący do wzoru na promień strefy warunkowo naruszalnej.

Pierśnica pnia na wys. 1,3 m [m]	Wskaźnik korygujący <i>C</i>
do 0,2	0,8
0,2-0,3	0,9
0,3-0,4	1,0
0,4-0,6	1,2
0,6-0,8	1,4
powyżej 0,8	1,6

W praktyce wzór ten jest trudny do zastosowania ze względu na konieczność dokładnego pomiaru wysokości drzewa, co zwykle jest niemożliwe bez użycia specjalistycznego urządzenia (wysokościomierza). **W codziennej praktyce można dla ułatwienia przyjąć, że strefa warunkowo naruszalna dla drzew o rozłożystej koronie (gdzie stosunek wysokości drzewa do średnicy jego korony nie przekracza 2:1) obejmuje pełny zasięg rzutu korony plus 1 m na zewnątrz. W przypadku pozostałych drzew (gdzie stosunek wysokości drzewa do średnicy jego korony przekracza 2:1) strefa warunkowo naruszalna obejmuje pełny zasięg rzutu korony plus 2 m na zewnątrz. Należy pamiętać, że strefa warunkowo naruszalna jest pomniejszona o strefę nienaruszalną (rys. 1).**

Rys. 1. Schemat lokalizacji strefy nienaruszalnej i strefy warunkowo naruszalnej wokół drzewa.

W strefie warunkowo naruszalnej należy:

- ograniczyć do minimum wszelkie prace ziemne dla drzew o obwodzie pnia powyżej 200 cm i nie lokować tam nowych grobów,
- w ciągu jednego roku nie lokować więcej niż 2 nowych grobów,
- w przypadku prowadzenia prac ziemnych związanych z dochówkami do istniejących grobów traktować je jako wykonanie jednego nowego grobu,
- wszelkie prace ziemne rozpoczynać (do głębokości min. 50 cm) przy pomocy narzędzi ręcznych (szpadli, kilofów itp.) w celu sprawdzenia, jak kształtuje się system korzeniowy w tych miejscach i w razie konieczności stosować zabiegi minimalizujące szkody (między innymi smarowanie powstałych ran środkami zabezpieczającymi), dalsze prace można prowadzić przy użyciu sprzętu mechanicznego,
- powstrzymać się z prowadzeniem wszelkich prac przy wykonywaniu nowych grobów w okresie silnego wzrostu drzew, czyli w okresie wiosny i początku lata,
- w przypadku, kiedy wykop pod pochówek ma pozostać otwarty na więcej niż 24 godziny, należy zabezpieczyć jego ściany przed wysychaniem (a zimą także przemarzaniem) znajdujących się tam korzeni (sposób takiego zabezpieczenia przedstawia rys. 2).

Dopuszczalne jest wykonywanie bez ograniczeń dochówków urnowych w obrębie strefy warunkowo naruszalnej, które nie wiążą się ze znacznymi uszkodzeniami strefy korzeniowej (na głębokość $70 \div 100$ cm). Jeżeli rodzina zmarłego nie wyrazi chęci poddania kremacji jego zwłok, należy postępować zgodnie z zasadami wymienionymi powyżej.

Rys. 2. Zabezpieczanie korzeni w wykopie (Chachulski 2000).

